

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ СУБ'ЄКТИВНОГО ПРАВА НА ІНФОРМАЦІЮ

Термін «право людини і громадянина на інформацію», яким зазвичай позначають сукупність правомочностей людини на отримання і розповсюдження інформації, виник не так давно. Разом з тим, сама ідея права людини і громадянина має давню історію, хоча довгий час і не мала законодавчого закріплення.

Однією з передумов виникнення правового регулювання інформаційних процесів у суспільстві було прагнення державних органів посилити контроль над інформацією, забезпечити більш жорстку охорону державної таємниці. Так, ідея правового регулювання інформації виникла спочатку у керівних органів Великобританії, свідченням чого є прийняття у 1352 році першого закону про державну таємницю. Згодом дії уряду Великобританії підтримала і влада Швеції, Австрії і Франції, хоча процеси формування права на інформацію в кожній з країн мали певні відмінності, що обумовлювалися соціальними факторами розвитку держави і права [1, р. 61].

Варто відмітити, що спочатку у деяких зарубіжних країнах виникнення ідеї закріплення права на інформацію було пов'язане, перш за все, з проблемою доступу органів різних гілок влади до відомостей щодо роботи органів інших гілок влади, а не з проблемою доступу до нього приватних осіб. В цьому можна переконатися беручи до уваги приклад Великобританії, де не лише Британський Парламент, який протягом 20-х-40-х років XVII ст. приймав нормативні акти, положення яких стосувалися обмеження доступу до інформації про свою діяльність, а і органи місцевого самоврядування застосовували різного роду заходи щодо недопущення як приватних, так і посадових осіб до ознайомлення зі своїми робочими документами [1, р. 64].

Ідея права людини на інформацію охоплювала не лише можливість отримання і розповсюдження офіційної, але і неофіційної інформації. У XIX-XX ст.ст. деякі правомочності на отримання певної інформації (культурної, наукової) входили до складу свободи слова і друку. Дані положення були одними із основних для більшості країн, законами яких закріплювалися ці свободи. Саме це й стало підґрунтям для закріплення права на інформацію у Конституціях Бельгії у 1831 р., Великого Герцогства Люксембург у 1868 р., в Законі про форму правління у Фінляндії 1919 р., у Конституціях Ірландії у 1937 р., Італії у 1947 р. та інших країнах [2, с. 97, 449-450, 545, 690, 882].

Ідея права людини і громадянина на інформацію також пов'язана з прагненням індивідів отримувати достовірну офіційну інформацію. Якщо право людини і громадянина на інформацію належить до групи прав, які формувалися протягом останніх чотирьох сторіч [3, р. 168], можна констатувати, що всі дії людської спільноти були спрямовані на забезпечення можливості контролювати дії уряду, захисту від перевищення повноважень державними органами та їх представниками.

Слід зазначити, що перші законодавчі витoki права людини і громадянина на інформацію беруть свій початок з часів буржуазних революцій та простежуються в законодавчих актах, прийнятих в той час. Так, Декларацією прав людини і громадянина від 26 серпня 1789 р. закріплювалося право на свободу думки, вільного вираження своїх поглядів та розповсюдження інформації як усно, так і письмово [2, с. 98]. У конституціях деяких країн, наприклад, у Конституції Бельгії 1831 р. та Конституції Австрії 1920 р., закріплено принцип публічних засідань законодавчих органів [2, с. 97, 449-450, 545, 690-621, 882]. У 1766 р. в Швейцарії було прийнято «Закон про свободу слова і друку», який вміщував як норми, що гарантували свободу слова і друку, так і норми, що закріплювали права громадян на доступ до інформації, яка знаходилася у державних органів [4, р. 82].

Важливу роль на ступінь активізації розвитку конституційного права людини на інформацію відіграла попередня цензура, яка була саме тим фактором, що перешкоджав прогресу даної ідеї. Адже, завдяки цензурі також можна було обмежити доступ громадськості до певних видів інформації, яка не несла в собі будь-якої таємниці. У більшості країнах після проведення буржуазних революцій цензура була відмінена і в даний час заборона на цензуру міститься у конституціях більшості держав, у тому числі і в Конституції України (стаття 15).

Таким чином, ідея права людини і громадянина на інформацію виникла як відповідь на прагнення держави засекретити більшу кількість інформації, необхідної цивілізованому суспільству, і на свавілля цензури, що також обмежувала вільний обмін різного роду відомостями.

Підвищена секретність завжди була притаманна органам управління. Подібна політика погано впливала на реалізацію всіх громадянських прав, а не лише права на інформацію, і звісно була пов'язана з перевищенням влади. Тому законодавче закріплення права людини і громадянина на інформацію було в інтересах самого суспільства. Тобто, право на інформацію є правом на подолання суспільних секретів, яке повинне виконуватися як фізичними, так і юридичними особами, і той факт, що вони можуть мати певну вигоду з отриманої інформації від державних органів, не може бути підставою для обмеження цього права.

В умовах демократизації суспільства інформаційний обмін в значній мірі регулюється владою не лише для задоволення потреб громадян в

інформації, а й для забезпечення відповідності ідеальним уявленням щодо цілей державної діяльності, яка повинна охоплювати людську спільноту у всій її цілісності, сприяти задоволенню інтересів кожного окремо індивіда та всього суспільства, оскільки вони не можуть бути забезпечені власними силами без участі відповідних осіб.

Література

1. Birkinshaw P. Freedom of Information: The Law, the Practice and the Ideal / P. Birkinshaw. – L., 1988. – P. 57-61.

2. Конституции буржуазных государств Европы / под ред. Г.С. Гурвича [Електронний ресурс]. – М.: Изд-во иност. лит., 1957. – 1150 с. – Режим доступу: <http://padaread.com/?book=17715&pg=4> (дата звернення; 21.01.2017). – Назва з екрана.

3. Mackaay E. The public right to information / E. Mackaay // Information law towards the 21st centry. Information law series 2. Denver; Boston, 1992. – P. 168-170.

4. Beers T.I. Public access to government information / T.I. Beers // Information law towards the 21st centry. Information law series 2. – Denver; Boston, 1992. – P. 82.

УДК 346.9(043)

Калюжний Р. А., д.ю.н., професор,
Станішевська А. Г., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ІНСТИТУТ ПРИВАТНИХ ВИКОНАВЦІВ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ

Україна займає одне з перших місць за зверненнями до Європейського суду з прав людини у зв'язку з порушеннями прав людини на стадії виконання судових рішень. На думку експертів, одними з головних чинників, що впливають на таку негативну ситуацію, є: надзвичайна завантаженість державних виконавців, недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення та корупційна складова, яка викликана низьким рівнем оплати праці державних виконавців [1].

З метою реформування системи виконання судових рішень та рішень інших органів, на початку червня 2016 року Верховна Рада України ухвалила Закон «Про органи і осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень та рішень інших органів» (далі - Закон). Законом визначено основи організації та функціонування в Україні змішаної системи виконавчого провадження. Мається на увазі, що примусове виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) буде здійснюватися як органами державної виконавчої служби, так і